

Н.С. Акімова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Н.В. Новицька, канд. екон. наук (*ХНУМГ, Харків*)

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Однією з найважливіших умов стабільного фінансового положення будь-якого підприємства в сучасних умовах є чітка організація розрахунків з партнерами. Управління дебіторською заборгованістю - це частина загальної політики організації по вибору умов продажу продукції на визначений період часу, оптимізації загального розміру дебіторської заборгованості і по забезпеченню її своєчасної інкасації для досягнення заданого рівня фінансової стійкості організації.

Бухгалтерам, фінансистам чи керівникам підприємства необхідно навчитися управляти боргами дебіторів, щоб не втратити зароблених коштів, отриманого прибутку і зменшити ризик фінансових втрат.

Існує ряд прийомів і способів запобігання невиннованого росту дебіторської заборгованості, забезпечення повернення боргів і зниження втрат при їхньому неповерненні. Для цього необхідно: уникати дебіторів з високим ризиком несплати; періодично переглядати граничну суму відпустки товарів (послуг) у борг виходячи з фінансового стану покупців і свого власного; визначати термін прострочених платежів на рахунках дебіторів, порівнюючи цей термін із середнім по галузі, з даними у конкурентів і з показниками минулих років; при наданні позики чи кредиту вимагати застави на суму не нижче величини дебіторської заборгованості по майбутньому платежу; продавати борги дебіторів банку, що здійснює факторингові операції, чи іншим організаціям на основі договору цесії, якщо втрати від неповерненого боргу істотно менше, ніж коштів, які необхідно витратити на його стягнення та ін.

З метою максимізації притоку грошових коштів важливим є розробка системи договорів із гнучкими умовами термінів і формами оплати. У кредитних відносинах з великими оптовиками можна застосувати індивідуальний підхід, коли для кожного з них розробляється власний кредитний ліміт та система знижок, попередньо оцінивши її вплив на фінансові результати діяльності підприємства. Позиції великих клієнтів повинні відслідковуватися щодня, а у випадку ускладнень розроблятися власні плани по реструктуризації заборгованості, що дозволяють не тільки одержати назад усі вкладені кошти, але і зберегти

лояльних партнерів. Низька частка прострочених боргів досягається лише у випадку продуманого адміністрування дебіторської заборгованості.

Керівництво й адміністративні працівники з метою управління дебіторською заборгованістю організації, повинні мати повну інформацію про хід усіх господарських процесів. Основне інформаційне навантаження виконують три функції управління розрахунками: облік, контроль і аналіз.

У цих умовах варто позитивно розцінювати процес взаємодії обліку, контролю й аналізу, що знаходить своє відображення у формуванні обліково-аналітичної інформації управлінської діяльності. Процес і результати такої взаємодії реалізуються в рамках механізму моніторингу.

Порівняльний аналіз літератури з питань моніторингу дозволив сформулювати поняття «моніторинг дебіторської заборгованості», під яким ми розуміємо систему комплексного безупинного спостереження, аналізу і представлення інформації про кількісні і якісні параметри дебіторської заборгованості, що забезпечує можливість оперативної підготовки достовірних прогнозів, а також додання дебіторській заборгованості бажаних параметрів за допомогою своєчасних управлінських рішень.

Для успішного застосування моніторингу дебіторської заборгованості в практиці вітчизняних підприємств, необхідно розробити механізм моніторингу. На нашу думку, варто виділити наступні елементи моніторингу розрахунків з дебіторами: нормативно-правове забезпечення розрахунків з дебіторами; інформаційне забезпечення (облікові і необлікові дані про дебіторів і розрахунки з ними); ресурсне забезпечення - суб'єкти моніторингу (планово-економічний відділ, бухгалтерія, юридична служба, відділ маркетингу і ціноутворення, служба збуту, служба внутрішнього аудита, керівництво); технічне забезпечення (комп'ютерне і програмне); фінансове забезпечення; організаційно-економічне забезпечення - методичне (принципи обліку розрахунків, прийоми обробки інформації, методики аналізу дебіторської заборгованості, методи прогнозування, способи контролю і т.д.) і інструментальне (форми розрахунків, види угод, робочий план рахунків, графіки документообігу, посадові інструкції, порядок взаємодії суб'єктів, процедури контролю, система показників оцінки дебіторської заборгованості і т.д.).

Незважаючи на вивченість кожної складової механізму моніторингу розрахунків з дебіторами, питанням взаємодії обліку, аналізу і контролю в рамках єдиної системи приділяється, на наш погляд, недостатньо уваги. Результатом цього є відсутність єдиної інформаційної бази по розрахунках з дебіторами.